

Tisztelt Alkotmánybíróság!
A Fővárosi Törvényszék útján!

FŐVÁROSI TÖRVÉNYSZÉK 16.	
FÖLAJSTRÓMSZÁM KEZDŐIRATON	25989
Postán / Gyűjtőládán / Személyesen / E-mailen / Faxon	
Érkezett:	2013 DEC 11.

Alulírott, [REDAKT] (Indítványozó) – az iratokhoz csatolt ügyvédi meghatalmazással igazolt jogi képviselőm útján a Fővárosi Ítéltábla I.Bf.444/2012/31. számú ítéletével (másodfokú ítélet) szemben Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény) 24. cikk (2) bekezdés e), és d) pontja, illetve az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 26. § (1) bekezdése, illetve 27. §-a alapján az Abtv. 53. § (2) bekezdése alapján a Fővárosi Törvényszéknél benyújtva az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő.

Az indítványok

1. Kérjük a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az ~~1998. évi XIX. törvény~~ (továbbiakban) Be. 531. § (5) bekezdését – mivel annak az elsőfokú ítélet helybenhagyására, illetve megváltoztatására vonatkozó részei ellentétesek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével – az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján részben semmisítse meg. A megsemmisítést úgy rendelje el, hogy a Be. 531. § (5) bekezdése a következő szöveggel maradjon hatályban, „(5) Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések a másodfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre, a másodfokú bíróság [...] az elsőfokú bíróság ítéletét [...] hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja”.
2. Ezen felül indítványozzuk, hogy a tisztelt Alkotmánybíróság az Abtv. 28. § (2) bekezdése, illetve 43. § (1) bekezdése alapján a másodfokú ítéletet [REDAKT] vonatkozásában – mivel a konkrét döntés is alkotmányellenes – semmisítse meg. Ezt az Abtv. 27. §-a és 43. § (1) bekezdése alapján akkor is indítványozzuk, ha a tisztelt Alkotmánybíróság a törvényt nem, hanem csak annak adott ügyben történő alkalmazását tartaná alaptörvény-ellenesnek.
3. Ha a tisztelt Alkotmánybíróság a törvény megfelelő részeinek alaptörvény-ellenességét nem állapítja meg, akkor indítványozzuk, hogy az Abtv. 43. § (3) bekezdése alapján mondja ki, hogy a fellebbezés folytán lefolytatandó bírósági eljárásban a Fővárosi Ítéltábla új határozatában köteles az elsőfokú bíróság ítéletét [REDAKT] vonatkozásában hatályon kívül helyezni, illetve az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítani.
4. Indítványozzuk, hogy a Fővárosi Bíróság az Abtv. 53. § (4) bekezdése, illetve a Be. 429/B. § (1) bekezdése alapján a jogerős ügydöntő határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig szakítsa félbe.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	10/1962-0/2013.
Érkezett:	2013 DEC 30.
Példány:	1
Melléklet:	1
Kezelőiroda:	P1

Ennek hiányában a indítványozzuk, hogy az Alkotmánybíróság eljárásában a kifogásolt döntés végrehajtásának felfüggesztésére hívja fel a bíróságot, mivel az mind az alkotmánybíróági eljárás várható tartamára vagy a várható döntésre tekintettel, illetve súlyos és helyrehozhatatlan kár vagy hátrány elkerülése érdekében indokolt [Abtv. 61. § (1) bek.].

Az indítvány befogadhatóságának feltételei

5. A következőkben – az érdemi alkotmányjogi kérdés kifejtését megelőzően – azt indokoljuk meg, hogy panaszunk befogadhatóságának feltételei fennállnak [vö. 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 30. § (1)-(2) bek.].

Az érintettség (Abtv. 26-27. §)

6. Az Abtv. alapján alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz „az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán a) az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és b) jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva” [26. § (1) bek.].
7. Az Abtv. alapján alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz „az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet [...], ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés a) az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és b) az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva” (27. §).

Az Indítványozó az egyedi ügyben érintett személynek minősül

8. [redacted] nyilvánvalóan az adott ügyben érintett személy, hiszen vele szemben a Fővárosi Ítéltáblának éppenséggel az alaptörvény-ellenes jogszabály [a Be. 531. § (5) bekezdése] alapján volt lehetősége arra, hogy részben helybenhagyja (és részben megváltoztassa) a Fővárosi Bíróság 7.B.896/2004/623. sz. alatt a terhelt távollétében hozott ítéletét (elsőfokú ítélet). A jogerős ítélet alapján [redacted] 6 év szabadságvesztést kell börtönben letöltenie.

Az ügy érdemében hozott döntés

9. Az elsőfokú ítéletet helybenhagyó és megváltoztató másodfokú ítélet nyilvánvalóan az Abtv. 27. §-a szerint mindenképpen „az ügy érdemében hozott”, de legalábbis „a bírósági eljárást befejező egyéb” döntés.

Alaptörvény ellenes jogszabály alkalmazása

10. Az ügyben folytatott bírósági eljárásban alkalmazott alaptörvény-ellenes jogszabály a Be. 531. § (5) bekezdése, amely szerint „ha a vádlott felkutatására tett intézkedések a másodfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre, a másodfokú bíróság tárgyalást tűz ki, és azon a vádlottat kihallgatja, valamint – ha szükséges – a vádlott által indítványozott további bizonyítást vesz fel. A másodfokú bíróság az eljárás eredményétől függően az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja, megváltoztatja, vagy hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja”.
11. Az alkalmazott jogszabály alaptörvény-ellenes, mivel annak alkalmazása az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésében foglalt jogokat korlátozza anélkül, hogy azok (alapvető részjogosítványai) tekintetében a szükséges és arányos korlátozás az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében megkívánt feltételei fennállnának.
12. Az Be. alkalmazott rendelkezése az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését azért sérti, mert nem alkalmas arra, hogy ellensúlyozza a tisztességes eljárás és a védelemhez való jog egyik lényeges részelemének (a terhelt személyes joggyakorlásának és személyes védekezésének) hiányát. A rendelkezés ugyanis nem írja elő azon eljárási szakasz (az elsőfokú tárgyalás) kötelező megismétlését, amelyet a terhelt távollétében folytattak le. Ezen felül a másodfokú eljárásban – éppen annak jellemzői folytán – a tisztességes eljárás más alkotóelemei (pl. tanúkhöz vagy terhelttársakhoz kérdés intézése a bíróság előtt közvetlenül elhangzott állításokkal kapcsolatban) nem érvényesülhetnek. A tisztességes eljárás biztosítására ráadásul különösen alkalmatlan az a szabályozás, amely semmilyen támpontot nem ad a másodfokú bíróságnak a reformatórius és kasszációs jogkör közötti választás kapcsán.
13. Ha a Be. 531. § (5) bekezdése szerinti az eljárás mégis tisztességesnek számítania, akkor sem felel meg a jogorvoslathoz való alkotmányos jog követelményeinek. A terhelt tehát éppen azért veszíti el az elsőfokú határozatokkal szemben egyébként minden további nélkül rendelkezésére álló, hatékony jogorvoslatok igénybevételének lehetőségét, mert a jogalkotó a terhelt távolléte miatt a tisztességes eljárás szempontjából első fokon felmerült hiányosságok kompenzálását – ahogy láthattuk egyébként sikertelenül (vö. indítvány 37-43. pont) – a Be. 531. § (5) bekezdésével a másodfokú bíróságon kívánta elérni.
14. Az alaptörvény ellenesség vonatkozásában a részletes indokolást az indítvány 0. címe tartalmazza.

Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be

15. [redacted] vonatkozásában mind az Alaptörvény XXVIII. cikk (1), mind (7) bekezdésében biztosított jogok sérelme nyilvánvaló.
16. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított jog sérelme [redacted] [redacted] vonatkozásában abból eredt, hogy a Be. 531. § (5) bekezdése megfosztotta őt attól a lehetőségtől, hogy a tisztességes eljárás nélkülözhetetlen alkotóelemként jelentkező részvételi jogokat a bíróság előtt közvetlenül elhangzott állításokkal kapcsolatban gyakorolja. Részéről a rendelkezés alkalmazása folytán egy olyan másodfokú eljárásba csöppent bele, amelyben a bizonyítékok mérlegelése már (nélküle) lezajlott és már nem is támadható. Mindezt csak azon eljárási szakasz megismétlése lett volna képes kompenzálni, amelyben a tisztességes eljárás garanciái a terhelt távolléte miatt nem érvényesülhettek teljes-körűen. Ezt azonban éppen a Be. 531. § (5) bekezdése nem biztosította számára.
17. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jog sérelme pedig abból eredt, hogy [redacted] nem volt lehetősége másodfokú jogerős döntés ellen olyan rendes jogorvoslatra, amelyben a tényállás megállapítás, illetve a bizonyíték mérlegelés hibáit kifogásolhatta. Erre egy olyan elsőfokú eljárást követően nem volt lehetősége, amelyben a tisztességes eljáráshoz fűződő joga (távolléte folytán) maradéktalanul nem érvényesült. A Be. 531. § (5) bekezdése következtében úgy fosztotta meg a törvény a hatékony jogorvoslat lehetőségétől, hogy ellene – a tisztességes eljárásnak megfelelően – még csak egy bíróság határozott. Mindezt a jogsérelmet csak súlyosítja, hogy hivatalból kirendelt védője az elsőfokú ítélet ellen csak enyhítésért fellebbezett.

Jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva

18. [redacted] számára a jogerős határozattal szemben nincs helye jogorvoslatnak. Az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 32. § (1) bekezdése egyértelművé teszi, hogy „az Abtv. 26. § (1) bekezdés b) pontjában, 27. § b) pontjában és 56. § (2) bekezdésében foglalt jogorvoslati lehetőség kimerítésének kötelezettsége nem vonatkozik a felülvizsgálatra mint rendkívüli jogorvoslatra. Az Abtv. 26. § (1) bekezdése és 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz akkor is benyújtható, ha törvény felülvizsgálati kérelem vagy indítvány benyújtását is lehetővé teszi”.

A bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség (alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés)

19. Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt „a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be”.

20. Adott esetben a befogadhatóság mindkét (vagylagos) feltétele adott. Az alaptörvény-ellenesség a bírói döntést érdemben befolyásolta. A Be. 531. § (5) bekezdésének kifogásolt részei hiányában, az adott másodfokú ítélet meg sem születhetett volna. A jogállami szempontból helyes szabályozás [vö. indítvány 39. pont] alapján ugyanis az elsőfokú ítéletet mindenképpen hatályon kívül kellett volna helyezni.
21. A tisztességes eljárás részjogosítványainak egymáshoz való viszonya, illetve jogorvoslathoz való jog tartalma pedig – amint az panasz 0. pontjából részletesen látható – alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés. Az Alkotmánybíróságnak ebben az ügyben alkalmat nyílhat arra, hogy állást foglaljon egy olyan rendelkezés alaptörvény-ellenességéről is, amelynek alkotmányosságáról 2004-ben még – indítvány hiányában – nem volt módjában véleményt nyilvánítani [vö. 24. pont]. Az ügy befogadása alkalmat adhat arra is, hogy a testület első ízben az Alaptörvény alapján is megvizsgálja a terhelt távollétében folytatott eljárás alkotmányossági kérdéseit, illetve a 14/2004. (V. 7.) AB határozatában kifejtett jogtételek érvényességét.

A törvényes határidő megtartása

22. Az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani [Abtv. 30. § (1) bek.]. Az ítéletábla ítéletének kézbesítése a védő részére 2013. október 11. napján történt, így az Abtv. szerinti határidő 2013. december 10. napján jár le.
23. A 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 30. § (3) bekezdése szerint „az Abtv. 56. §-a szerinti befogadási eljárást az alkotmányjogi panasz alapján akkor is le kell folytatni, ha az alkotmányjogi panasz benyújtása mellett az indítványozó felülvizsgálatot is kezdeményezett”. Tájékoztatjuk az Alkotmánybíróságot arról, hogy az indítványozó az ügyben felülvizsgálatot is kezdeményez, de nem az alkotmányjogi kérdéssel összefüggő eljárásjogi okból, hanem az anyagi jogi szabályok téves alkalmazására tekintettel.

Nincs szó ítélt dologról

24. Az Abtv. 31. § (1) bekezdése szerinti ítélt dolog (*res iudicata*) nem akadályozza az Alkotmánybíróság eljárásának, mivel a Be. 531. § (5) bekezdésének Alkotmánnyal vagy az Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság még nem döntött.
25. Az Alkotmánybíróság a 14/2004. (V. 7.) AB határozatában csak a terhelt távollétében folytatott eljárás más rendelkezéseinek alkotmányosságát vizsgálta az Alkotmány alapján. A határozat a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 526. §-a, 527. § (1)-(5) bekezdése, az 528. § (1)-(2) bekezdése, valamint az 529. § (1)-(5) bekezdése alkotmányellenességének utólagos megállapítására irányuló indítvány tárgyában foglalkozott, egyáltalán nem foglalkozott a Be. 531. § (5) bekezdésével.

A terhelt távollétében folytatott eljárásra vonatkozó rendelkezések alkotmányellenességét állító indítványát ugyanis „a Pesti Központi Kerületi Bíróság 6.B.VI-VII. 4184/2000/8. számú átiratában az indítványt a Be. 526-529. §-ai tekintetében tartotta fenn” (14/2004. (V. 7.) AB határozat I.1.3. pont) (Lásd erről Bárd Károly: *Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában*. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2007. 208-209. o. 128. lj.).

26. Ettől függetlenül ma már a 14/2004. (V. 7.) AB határozat azért sem akadályozza az Alkotmánybíróság eljárásának, mert az Alaptörvény hatálybalépése önmagában olyan körülménynek tekinthető, amelyre figyelemmel az Alkotmány alapján eldöntött ügyhöz képest „a körülmények alapvetően megváltoztak” [Abtv. 31. § (1) bek.] (vö. Dienes-Oehm Egon párhuzamos indokolása, 4/2013. (II. 21.) AB határozat, Indokolás [99-101], illetve Lenkovics Barnabás, Balsai István és Szalay Péter alkotmánybírók különvéleménye, Indokolás [121]).
27. Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) 19. cikk (2) bekezdése pedig 2013. április 1-jei hatállyal megváltoztatta az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezések 5. pontját, annak új szövege alapján „az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybíróági határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat.” Erre figyelemmel viszont az Alaptörvény előtti határozatok alapján *res iudicata* hatásról semmiképpen nem szólhatunk. Sőt „a korábbi alkotmánybíróági döntésben megjelenő jogelvek figyelmen kívül hagyása [...] az Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén is lehetségessé vált, a szabályozás változása a felvetett alkotmányjogi probléma újraértékelését hordozhatja” (13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [31]).

Az indítvány részletes alkotmányjogi indokolása

28. A Be. 531. § (5) bekezdése az Alaptörvény XXVIII. cikk (1), illetve (7) bekezdésébe ütközik.

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése kapcsán

29. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el”.

A korábbi gyakorlat releváns megállapításainak áttekintése

30. Az Alkotmánybíróság korábban kimondta, hogy „a fair trial olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás »méltánytalan« vagy »igazságtalan«, avagy »nem tisztességes«. [6/1998. (III. 11.) AB határozat II.5. pont].

31. Az Alkotmánybíróság szerint „a **tisztességes eljárásnak** az egyezmény- és alkotmányszövegekben nem nevesített, de általánosan és nem vitatottan elismert eleme a »fegyverek egyenlősége«, amely a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. [...] A fegyverek egyenlőségének **egyik feltétele** (és a nemzetközi szervek esetjogában is leginkább kimunkált területe) **a felek mindegyikének személyes jelenléte az eljárási cselekmények során**” [6/1998. (III. 11.) AB határozat II.5. pont.].
32. Az Alkotmánybíróság már korábban is irányadónak tartotta az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának azon határozatát [R. (75)11], amely „rögzítette azokat a minimális követelményeket, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy a vádlott távollétében lefolytatott eljárást tisztességesnek lehessen minősíteni. A határozat bevezető része leszögezte: a vádlott tárgyalási jelenléte kiemelkedően fontos abból a szempontból, hogy a bíróság megfelelő ítéletet tudjon hozni, ezért a **jelenlététől csak kivételesen lehet eltekinteni**” [vö. 14/2004. (V. 7.) AB határozat II.2.2.1. pont]. Ennek magyarázata az, hogy „a terhelt személyes közreműködése, joggyakorlása nélküli eljárás fokozott kockázatot jelent az igazság megállapítása, a hiánytalan és teljes tényállás feltárása és bizonyítása tekintetében.” [14/2004. (V. 7.) AB határozat III.B.3.].
33. Az Indítványozó erőteljesen hangsúlyozza az Alkotmánybíróság azon korábbi megállapítását is, hogy a személyes védekezés hiányát alapjogi szempontból a kötelező védelem önmagában nem pótolja [14/2004. (V. 7.) AB határozat, Indokolás III.A.4.2.2. pont].
34. Az Alkotmánybíróság szerint „a terhelt távollétében lefolytatott eljárás a büntetőeljárás általános szabályaitól bizonyos elemeiben eltérő, ún. külön eljárás. Az eljárás alkotmányossági megítélése szempontjából fontos sajátossága, hogy az eljárás egyes szakaszaiban vagy az egész eljárás folyamán hiányzik a tisztességes eljárás és a védelemhez való jog egyik lényeges részeleme: a terhelt személyes joggyakorlásának és személyes védekezésének lehetősége. Ennek ellensúlyozására a külön eljárásra való áttéréstől kezdve kötelező a védő közreműködése, **az eljárás jogerős befejezése előtt – kérelemre – az első fokú tárgyalás megismétlése, az eljárás jogerős befejezése után pedig – kérelemre – a perújítás elrendelése**” [14/2004. (V. 7.) AB határozat, Indokolás III.A.4. pont]. Az Alkotmánybíróság „az indítványokban megjelölt további rendelkezések” kapcsán külön hangsúlyozta, hogy „a távollevő terhelt elleni eljárás egyéb sérelmezett szabályai - **figyelemmel** a védő jogainak teljes körű biztosítására, **arra, hogy a terhelt kérelmére a távollét okaitól függetlenül kötelező a tárgyalás megismétlése** - összességükben kielégítik a jogállamiság és a tisztességes eljárás követelményeit, és nem jelentik a védelemhez való jog szükségtelen és aránytalan, így alkotmányellenes korlátozását” [14/2004. (V. 7.) AB határozat, Indokolás III.C. pont].

35. Az Alkotmánybíróság a terhelt távollétében lefolytatott büntetőeljárást egyes a 14/2004. (V. 7.) AB határozatban felsorolt rendelkezések kivételével nem ítélte alkotmányellenesnek. Az Alkotmánybíróság ezen „véleményének kialakításánál számításba vette a különjárásban hozott jogerős bírósági határozat elleni rendkívüli jogorvoslat, a perújítás sajátos szabályait is. Eszerint: önálló perújítási ok, ha az alapügyben az ítéletet a terhelt távollétében tartott tárgyaláson hozták, perújítást azonban csak a terhelt javára lehet indítványozni. Ennek csupán az a feltétele, hogy a terhelt a tartózkodási helyéről idézhető legyen. A perújítási eljárást ebben az esetben soron kívül kell lefolytatni. A perújítást elrendelő bíróság az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtását felfüggesztheti, illetőleg félbeszakíthatja. [Be. 392. § (1) bekezdés e) pont, 395. § (3) bekezdés, 397. § (4) bekezdés, 399. § (1) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság szerint e szabályok megfelelő eljárási garanciát jelentenek a határozatban kifejtett alkotmányos követelményeknek megfelelően szabályozott eljárásban megszülető, a terhelt számára hátrányosan téves jogerős bírósági ítéletek korrekciójára immár a terhelt közreműködése mellett [14/2004. (V. 7.) AB határozat, Indokolás III.C. pont].

36. A 6/1998. (III. 11.) AB határozat, illetve a 14/2004. (V. 7.) AB határozat fenti megállapításai (érvek, jogelvek és alkotmányossági összefüggések) olyanok, amelyeket az Alkotmánybíróság Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) 19. cikk (2) bekezdése után is „az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhat (szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhat[...] vagy idézhet[...])”. Ezen esetekben is fennáll ugyanis az indítványozó szerint azon a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban írott összefüggés, hogy „az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntés indokolásába történő beillesztése” (vö. Indokolás [32-33]).

A Be. 531. § (5) bekezdése és a tisztességes eljárás

37. A Be. 531. § (5) bekezdése kapcsán még a terhelt távollétében folytatott eljárás alkotmányosságának azon követelménye sem teljesül, amelyet már az 14/2004. (V. 7.) AB határozat – bár e rendelkezést nem vizsgálta (vö. indítvány 25. pont) de – megfogalmazott. A Be. 531. § (5) bekezdése esetén ugyanis szó sincs arról, hogy a „terhelt kérelmére a távollét okaitól függetlenül kötelező” lenne „a tárgyalás megismétlése”. Ebben **az esetben ugyanis a tárgyalás megismétléséről egyáltalán sincs szó**. A másodfokú bíróság mindössze arra köteles, hogy másodfokú tárgyalást tűzzön ki. Ez viszont bizonyítás felvétele esetén akkor is kötelező, ha az elsőfokú eljárás nem a vádlott távollétében folyt [vö. Be. 353. § (2) bek], így nem is tekinthető alkotmányos ellensúlynak a személyes joggyakorlás és személyes védekezés hiányával szemben.

38. A Be. 531. § (5) bekezdése a hatályos jog rendszerében is érdemi elvi törést jelent. Ez ugyanis az egyetlen olyan rendelkezése, **amely nem írja elő azon eljárási szakasz (az elsőfokú tárgyalás) kötelező megismétlését, amelyet a terhelt távollétében folytattak le.** A Be. 531. § (2)-(3) és (6) bekezdése viszont (teljesen logikusan) éppen azon eljárási szakaszok megismétlését írja elő, **amelyeket a terhelt távollétében folytattak le.** A fenti rendszertani törés az alkotmányjogi értékelés körében is kulcsfontosságú, hiszen a személyes joggyakorlás és személyes védekezés hiányát nyilvánvalóan azon eljárási szakasz kötelező megismétlése esetén képes kompenzálni, amelyben a tisztességes eljárás garanciái a terhelt távolléte miatt nem érvényesülhettek teljes körben.
39. Az indítványozó ennek kapcsán utal arra, hogy az 1998. évi XIX. törvény eredetileg kihirdetett szövegében még az szerepelt, hogy „ha a vádlott tartózkodási helye a másodfokú [...] eljárásban válik ismertté, a bíróság az ítélet hatályon kívül helyezése mellett az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja” [531. § (4) bek. – hatályba nem lépett szöveg.]. A Be. eredeti (jogállami) megoldásának meghagyása esetén tehát az [redacted] ügyében jelentkező alkotmányossági probléma fel sem merülhetett volna. A jogalkotó ugyanis a személyes joggyakorlás és személyes védekezés hiányát konzekvensen minden esetben azon eljárási szakasz kötelező megismétlésével kompenzálta, amelyet a terhelt távollétében folytattak le.
40. A hatályos rendelkezéseket beiktató 2002. évi I. törvény 258. §-ához fűzött indokolás arra utal, hogy „a másodfokú bírósági eljárásra ebben az esetben is a Be. általános rendelkezéseit kell alkalmazni, amelyek kellő garanciát nyújtanak arra, hogy a másodfokú eljárás során előkerült vádlott a védekezését érdemben előterjeszthesse” (A 2002. évi I. törvény 258. §-hoz 3. pont).
41. Az Indítványozó szerint a Be. 531. § (5) bekezdése arra valóban kellő garanciát nyújthat, hogy a másodfokú eljárás során előkerült vádlott a védekezését érdemben előterjeszthesse. [Ez azonban nem a Be. általános rendelkezéseiből ered, hiszen ellenkező esetben a Be. 531. § (5) bekezdésében a terhelt kihallgatására nem is kellene utalni.]. A Be. 531. § (5) bekezdésében foglalt lehetőség azonban semmiképpen nem tekinthető olyan garanciának, ami a terhelt korábbi távollétéből eredő hátrányokat olyan mértékben kompenzálhatná, hogy az eljárás összességében tisztességes maradjon. A tisztességes eljárás biztosítására különösen alkalmatlan az a szabályozás, amely **semmilyen támpontot nem ad a reformatórius és kasszációs jogkör közötti választás kapcsán.**

42. Arra sincsen semmi garancia, hogy a tisztességes eljárás az elsőfokú eljárásra jellemző más alkotóelemei is érvényesülnek majd ebben a másodfokú eljárásban. Így pl. azt a Be. 531. § (5) bekezdése nem biztosítja, hogy a vádlott személyesen kérdéseket intézhessen az őt terhelő vádlott-társaihoz vagy a tanúkhöz a bíróság előtt közvetlenül elhangzott állításokkal kapcsolatban. Ebben a vonatkozásban elég csak arra utalni, hogy azon vádlottak, akikkel szemben az ítélet első fokon jogerősség vált, másodfokon ilyen minőségükben már nem is hallgathatók ki. A Be. 531. § (5) bekezdése első mondata ugyanis nem a bizonyítási eljárás megismétlésének kötelezettségét, hanem a bizonyítást felvételének pusztá lehetőségét biztosítja. Ráadásul ennek az egész a Be. 531. § (5) bekezdésében szereplő megoldásnak hatékonysága arra tekintettel különösen kérdéses, hogy a másodfokú eljárásban a bizonyítékok mérlegelése már lezajlott és nem is támadható [vö. Be. 351. § (1) bek.].
43. Az Indítványozó a félreértések elkerülése végett utal rá, hogy indítványa nem a másodfokú eljárás tekintetében utal tisztességes eljárás követelményeinek megsértésére. A strasbourgi gyakorlat ebben a vonatkozásban ismeretesen csak annyit rögzít, hogy amennyiben működnek ilyen fórumok, akkor a 6. cikknek, tehát a tisztességes eljárás általános követelményeinek a jogorvoslati fórum eljárásában is érvényesülniük kell [vö. pl. *Delcourt v. Belgium*, judgment of 17 January 1970, Series A no. 84.]. Az indítvány azt állítja, hogy **a tisztességes másodfokú eljárás** – annak általános és speciális szabályozásának sajátosságai folytán – **nem képes kompenzálni az elsőfokú eljárásból hiányzó garanciális elemeket**. A Be. 591. § (5) bekezdése kapcsán a tisztességes eljárás kérdései nem általában merülnek fel, hanem kompenzációként egy olyan elsőfokú eljárást követően, amelyben a tisztességes eljárás egyes alapvető garanciális követelményei (a terhelt távolléte folytán) nem érvényesülnek.

Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés kapcsán

44. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése alapján „mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti”.
45. Ha a Be. 531. § (5) bekezdése a tisztességes eljárás feltételeit biztosítja is, akkor sincs összhangban a jogorvoslathoz való alkotmányos joggal (így pl. Bárd Károly: *Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában*. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2007. 208-209. o. 128. lj.). Sőt a bíróság tehát minél inkább úgy értelmezi a Be. 531. § (5) bekezdését, hogy az – az elsőfokú eljárást másodfokon megismételve – a tisztességes eljárás részvételi jogosultságait megpróbálja biztosítani, szükségképpen elvonja a terheltől hatékony rendes jogorvoslat lehetőségét.

46. Ha ugyanis a Be. 531. § (5) bekezdés alapján a bizonyítékok mérlegelése és a tényállás megállapítása teljes egészében áttevődik a másodfokú bíróság elé, akkor valójában egyetlen olyan eljárási szakasz lesz (a másodfok), amely a tisztességes eljárás követelményeinek megfelelt. Az abban hozott másodfokú határozat ellen viszont a hatályos jog nem biztosít olyan hatékony jogorvoslatot, amely alkalmas lenne a bizonyítékok mérlegelésével és a tényállás megállapítása során elkövetett valójában elsőfokú jogalkalmazói hibák orvoslására. A másodfokú határozat ellen ugyanis csak nagyon szűk körben lehet rendes (Be. 386. §) vagy rendkívüli jogorvoslattal élni (Be. 416. §), de lényegében csak jogkérdések tekintetében, illetve abszolút eljárási szabálysértések alapján [vö. Be. 388. §, 423. § (1) bek.].

47. A terhelt tehát éppen azért veszíti el az elsőfokú határozatokkal szemben egyébként minden további nélkül rendelkezésére álló, hatékony jogorvoslatok igénybevételének lehetőségét, mert a jogalkotó a terhelt távolléte miatt a tisztességes eljárás szempontjából első fokon felmerült hiányosságok kompenzálását – ahogy láthattuk egyébként sikertelenül (vö. indítvány 37-43. pont) – a Be. 531. § (5) bekezdésével a másodfokú bíróságon kívánta elérni.

Alaptörvény I. cikk. (3) bekezdésével kapcsolatos kérdések

48. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján „alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható”.

49. Az Alkotmánybíróság szerint „a tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye” [14/2004. (V. 7.) AB hat., ABH 2004, 241, 266.]. A testület szerint ezért „[n]incs olyan szükségesség, amely miatt a tárgyalás »tisztességes« voltát arányosan ugyan, de korlátozni lehetne; hanem a tisztességes tárgyalás fogalmán belül alakítandó ki olyan ismérrendszer, amely annak tartalmát adja, s csak ezen belül értékelhető bizonyos korlátozások szükséges és arányos volta [6/1998. (III. 11.) AB hat., ABH 1998, 91, 99.]. A jogorvoslathoz való jog viszont korlátozható [ö. 24/1999. (VI. 30.) AB hat., ABH 1999, 237.].

50. A hatályos rendelkezéseket beiktató 2002. évi I. törvény 258. §-ához fűzött indokolás szerint: „a törvény egyszerűsíti az eljárás menetét is akkor, ha a vádlott felkutatására tett intézkedések a másodfokú eljárásban vezetett eredményre. A Be. eredeti rendelkezése szerint ekkor a másodfokú bíróságnak minden esetben hatályon kívül kellene helyeznie az első fokú bíróság határozatát.

Ez a rendelkezés azonban az eljárást nemhogy gyorsítaná, amely végső soron a távollévő terhelttel szembeni eljárás célja, hanem kifejezetten lassítja. Ezért a törvény úgy rendelkezik, hogy a másodfokú bíróság ilyen esetben tárgyalást tűz ki, azon a vádlottat kihallgatja, szükség esetén más bizonyítást is felvesz, és ennek eredményeként dönt arról, hogy az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja, megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi (Indokolás a 2002. évi I. törvény javaslatának 258. §-ához, 3. pont).

51. Az eljárás gyorsítására való alkalmasság a Be. 531. § (5) bekezdés kapcsán csak a miniszteri indokolás vágyálma, az valójában az Indítványozó szerint nem áll fenn. Ha ugyanis a szükséges bizonyítást le kell folytatni, akkor tulajdonképpen teljesen mindegy, hogy azt melyik bíróság teszi meg. Az ebből eredő esetleges és minimális időbeli nyereség viszont nyilvánvalóan nem alkalmas arra, hogy biztosítsa az eljárás tisztességességét, illetve megfelelően indokolja a rendes jogorvoslattól való megfosztást.
52. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy „a tisztességes eljárás követelményeit, illetve a személyes védekezéshez való jog szükségképpen korlátozottságának arányosságát csak a külön eljárás átmenetiségét a lehető leghatékonyabban szolgáló szabályozás biztosíthatja. A hatóságok kötelességeit és eszközeit úgy kell meghatározni, hogy az eljárás alapjául szolgáló helyzet a lehető legrövidebb ideig tartson. Fontos cél, hogy a külön eljárásról minél hamarabb, lehetőleg még a jogerős bírósági határozat megszületése előtt vissza lehessen térni az általános eljárásra.” [14/2004. (V. 7.) AB határozat, Indokolás, III. 4.2. pont].
53. A Be. 531. § (5) bekezdése azonban csak látszólag alkalmas ennek a alkotmányos követelménynek a valóra váltására. A Be. 531. § (5) bekezdése ugyanis nem az általános eljárásra való áttérést biztosítja, hanem csak egy külön eljárás – a fentiek szerint alaptörvény-ellenes – rendelkezése. Az Indítványozó itt is hangsúlyozza, hogy ha az általános eljárásba való visszatérésnek csak az lehet hatékony eszköze, ami az eljárás azon szintjére történik, ahol bekövetkezett sérelmet orvosolni akarjuk [vö. indítvány 38. pont].

Az indítványok indokolása

54. Az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján történő részleges megsemmisítés indoka az, hogy a Be. 531. § (5) bekezdésének csak az elsőfokú ítélet helybenhagyására, illetve megváltoztatására vonatkozó részei ellentétesek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével. Az Alaptörvénnyel egyedül összhangban lévő (kasszációs) szabályozásban nincs helye a másodfokon történő kihallgatásra és bizonyításra vonatkozó speciális rendelkezéseknek sem. A hatályban maradó pontos szöveg közzététele az Alkotmánybíróság állandó gyakorlatán [pl. vö. 75/2008. (V. 29.) AB határozat] alapul.

55. A másodfokú ítélet a törvényi szabályozás alkotmányellenességéből eredően és attól függetlenül is alaptörvény-ellenes, így az Abtv. 27. §-a, 28. § (2) bekezdése, 43. § (1) bekezdése alapján is indítványoztuk annak megsemmisítését. Ez biztosíthatja ugyanis az ítélőtábla új eljárását, illetve az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésében foglalt jogok érvényesülését.
56. Ha az Alkotmánybíróság a törvény alaptörvény-ellenes részeit megsemmisíti, akkor az ítélőtábla új eljárásában az Be. 11. § (1) bekezdése alapján úgyis az új szabályozást kell alkalmazni. Ha a törvény megfelelő részeinek alkotmányellenességét az Alkotmánybíróság nem állapítja meg, akkor csak az Abtv. 43. § (3) bekezdése szerinti kifejezett rendelkezéssel biztosítható, hogy a Fővárosi Ítélőtábla [REDACTED] vonatkozásában az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezze, illetve a Fővárosi Bíróságot új eljárásra utasítsa.
57. A jogerős ügydöntő határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig azért kell félbeszakítani, mert ezzel megelőzhető (csökkenthető) azon kártalanítás, amelyet a terheltnek olyan fogvatartása miatt ítélnének meg, amelyre az Európai Emberi Jogi Egyezmény 6. cikkét sértő eljárásban hozott ítélet alapján került sor.

Melléklet:

- ügyvédi meghatalmazás

Eger, 2013. december 9.

Tisztelettel:

Dr. Novák Péter
ügyvéd
3300 Eger, Törvényház u. 9.
Tel.: (36) 427-100
Tel./fax: (36) 427-200
Rádiótelefon: (30) 9428-942

[REDACTED]
jogi képv.